

УДК 327.82:061.1ЄС"1945/2009"

ЮЛІЯ СЕДЛЯР

м. Миколаїв

juliasedlyar@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЄС З РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ САНКЦІЙ (1945–2009 рр.)

Охарактеризовано інституційний механізм Європейського Союзу (ЄС) з реалізації міжнародних санкцій як інструменту спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС; з'ясовано, що інституційне забезпечення реалізації санкційних заходів визначено у засновницьких документах ЄС, які визначають специфіку здійснення санкційної політики організації. Встановлено, що реформування інститутів ЄС відповідно до Лісабонської угоди суттєво не послужувало зміні процесу ухвали рішень з політики санкцій організації.

Ключові слова: політика санкцій, інститути ЄС, спільна зовнішня і безпекова політика, Лісабонський договір.

Зважаючи на зростаючу роль ЄС у світових політичних процесах, євроспільнота активізує свої зусилля у напрямі підвищення ефективності механізмів зовнішньополітичного впливу, які б, з одного боку, якнайкраще відповідали потенціалу держав-учасниць ЄС, а з іншого, співвідносилися із системними характеристиками міжнародного середовища. Одним із таких інструментів Євросоюз розглядає міжнародні санкції, або обмежувальні інструменти реалізації національних інтересів.

Вивчення європейської політики санкцій актуалізується з таких причин:

по-перше, усвідомлюючи, що для ЄС санкції є одним із найбільш жорстких інструментів міжнародного впливу, аналіз епізодів в їх використанні дозволяє з'ясувати ієрархію зовнішньополітичних пріоритетів країн-членів;

по-друге, санкційна політика ЄС нівелює доволі розповсюджену серед науковців думку про те, що Євросоюз здатний ефективно застосовувати лише стимулюючі зовнішньополітичні механізми, у той час як потенціал використання примусової дипломатії є обмеженим через політичні розбіжності країн-учасниць у цьому питанні [1];

по-третє, процес прийняття зовнішньополітичного рішення щодо накладання міжнародних санкцій розкриває ступінь політичної солідарності держав-членів ЄС, а з цим дозволяє оцінити ефективність спільної європейської зовнішньої політики та інтеграційних процесів у цілому;

по-четверте, важливість звернення до окресленої проблематики у вітчизняній зумовлюється стратегічним європейським геополітичним вибором України, а також й тим, що в умовах глобалізації світової політики, посилення економічної взаємозалежності держав відбувається закономірне переструктурування ієрархії критеріїв могутності країн з військово-стратегічних до фінансово-економічних. Виходячи з цього політика санкцій стає невід'ємним атрибутом відстоювання інтересів і пріоритетів Європейського Союзу на світовій сцені.

Важливість дослідження міжнародних санкцій ЄС як політичного інструменту впливу пояснюється й відсутністю на ниві вітчизняної науки фундаментальних узагальнюючих праць з проблеми, окремі аспекти якої висвітлюються у роботах таких провідних вчених України, як В. Копійки, В. Крушинського, В. Манжоли, В. Матвієнка, Т. Шинкаренка. Деякі правові аспекти питання аналізуються у працях В. Муравйова, О. Шпакович. Тож, розглянемо становлення інституційного механізму з реалізації політики санкцій у системі ЄС.

У науковому середовищі існує у цілому консенсус з приводу того, що санкційна політика країн ЄС у своєму історичному розвитку пройшла два головні етапи: біполярний та постбіполярний, що знаменувало трансформацію й доктрини її реалізації від «родезійської» до «мальвінської» [2].

Однак, ключовим питанням при дослідженні європейської політики санкцій стає те,

що у експертів і донині немає єдиної точки зору з приводу того, яка саме подія почала її відлік. Так, наприклад, Р. Гінзберг стверджує, що європейська практика застосування санкцій як механізму зовнішньополітичного впливу бере свій початок з 1957 р. (ст. 297) із підписання Римської угоди та утворення Європейського Співтовариства. Свою позицію науковець конкретизує й тим, що ст. 57 (296) даного документу визначає, що «будь-яка країна-учасниця може застосовувати такі заходи, які вважатиме за необхідні для захисту докорінних інтересів своєї безпеки, що пов'язані із виробництвом чи торгівлею зброї, амуніції та воєнних матеріалів» [3]. Його точку зору поділяють також Є. Братанова, Ж. Девіс, К. Фітерстоун, додаючи, що на підставі даної статті у 1958 р. країни Співтовариства вперше узгодили список товарів, на які накладалися обмеження у поставках до третіх держав [4].

Зі свого боку, А. В. де Вре та Х. Хазельзет схиляються до 1970 р., адже саме тоді 27 жовтня держави-учасниці ЄЕС сформували міждержавний механізм координації їх зовнішньої політики – систему Європейського політичного співробітництва (ЄПС), якому у подальшому було надано інституційний і зобов'язуючий характер ст. 30 Єдиного Європейського Акту. І незважаючи на те, що ЄПС прямо не передбачалася спільна діяльність з реалізації санкційних заходів, тим більше, що безпекові питання залишалися у компетенції національної держави, вона започаткувала дипломатичну практику узгодженого здійснення санкційних резолюцій РБ ООН країнами-учасницями Співтовариства [5]. З точки зору Л. Тсукаліса, практика застосування санкцій в рамках ЄПС диктувалась необхідністю набуття політичного впливу Співтовариством пропорційного сумарному економічному потенціалу держав-членів [6]. До недоліків ЄПС експерти відносять те, що у рамках ЄПС не передбачалося створення механізмів для контролю над імплементацією санкційних заходів, а також і відсутність політичної платформи для автономізації європейської політики санкцій від системи ООН [7].

Цікавим виявився той факт, що проблема санкцій ставала розз'єднуючим фактором в європейській зовнішній політиці. Як зазнача-

ють Р. Омонд, Дж. Хенлон найбільші протиріччя мали місце у 1965 і 1977 рр. між Великобританією (відносно ПАР), Бельгією та Францією при обговоренні пакету санкцій щодо Південної Родезії і ПАР [8]. Разом із тим, необхідно констатувати, що Лондон і Париж були єдині у тому, що фінансово-економічні важелі зовнішньополітичного впливу мають свої переваги у використанні і відстоювали ідею удосконалення процесу застосування санкційних заходів Європейським Співтовариством. Які ж чинники сприяли укоріненню санкційних заходів в європейській дипломатії?

У період «холодної війни» санкційну політику європейських держав визначали два фактори: 1) специфіка міжнародного середовища, зокрема біполярність і партнерство із США; 2) розгортання національно-визвольних рухів у колишніх колоніях Бельгії, Великої Британії, Нідерландів і Франції.

Національно-визвольний рух у колоніях, що активізувався із завершенням Другої світової війни, значно підривав позиції колишніх могутніх метрополій на міжнародній арені. Більше того, останні втрачали не тільки сфери впливу, а й багаті природними та людськими ресурсами території і це на ґрунті загострення конкуренції за енергоресурси. Тому уряди європейських потуг намагалися застосовувати будь-які важелі стримування деколонізації з метою зберегти в фарватері власної політики колишні землі, або, принаймні, адаптувати економіку своїх держав до цих дестабілізуючих обставин.

Однак, в умовах біполярності важко було діяти «традиційними» засобами, насамперед, військовою інтервенцією, адже на захист об'єкту інтересів колишньої метрополії ставала одна з наддержав, які підтримували процеси деколонізації у світі. Суецька криза 1956 р. стала яскравим прикладом складності нового порядку, Великобританія втратила підтримку найближчого союзника – США – у власній кампанії і разом з Францією та Ізраїлем зазнала осуду з боку СРСР і міжнародної спільноти [9].

Інноваційним підходом Європейського Співтовариства у даному контексті можна вважати прив'язку застосування санкційних заходів до такого інструменту, як «політична обумовленість» при розбудові відносин з

країнами третього світу [10]. К. Сміт пояснює дію даного механізму так: політична обумовленість «передбачає підпорядкованість відносин з державою, міжнародною організацією, або передбачуваної вигоди для третьої держави (наприклад, допомога, торгівля концесіями, угода про співпрацю, посилені політичні контакти, або членство в міжнародній організації), виконанню політичних умов, пов'язаних із захистом прав людини та підтримкою демократії [11].

Вперше даний принцип знайшов своє евентуальне вираження у підписаній 20 липня 1963 р. Конвенції Яунде (Камерун), що закріплювала асоційоване членство в Європейському Економічному Співтоваристві впродовж 5 років сімнадцятиох африканських країн і Мадагаскару (Associated African States and Madagascar, AASM). Ідея «асоціації» із колишніми колоніями, що мала на увазі надання торговельних концесій і сприяння розвитку була формалізована і в II Конвенції, підписаній в Яунде в 1969 р. між Асоціацією африканських держав (в основному колишні французькі й бельгійські колонії) та ЄЕС.

Конвенція Яунде після вступу Великобританії в ЄЕС була замінена Ломейською конвенцією 1975 р. З її підписанням політика Співтовариства охоплювала вже 46 країн Африки, Карибського й Тихоокеанського басейнів (звідси аббревіатура АКТ). З 1975 р. і до ухвали Договору Котону Ломейські конвенції уклалися на п'ять років з країнами, що розвиваються і передбачали для них: надання торговельних пільг, вільний доступ сільськогосподарських товарів на ринки держав-членів Співтовариства, економічну допомогу країнам, що розвиваються, включаючи програму СТАВ-ЕХ/СТАБЕКС (стабілізація доходів від експорту країн, що розвиваються) і SYSMIN/SICMIN (система фінансової допомоги гірничодобувній промисловості країн АКТ), надання допомоги у забезпеченні «продовольчої безпеки» країн АКТ, виділення державам АКТ фінансової допомоги на реалізацію програм у сфері охорони навколишнього середовища, охорони здоров'я, боротьби зі стихійними лихами [12].

Підписання даних конвенцій стало першим кроком у розбудові політики санкцій ЄС проти третіх держав, адже в Ломейських кон-

венціях було закладено механізм згортання співробітництва (часткового/повного) з країнами АКТ у разі серйозних порушень прав людини або недотримання демократичних принципів розвитку.

Загострення дискусій навколо проблеми санкцій в європейських країнах спостерігалося після того, як США виступили з вимогою до Європейського Співтовариства приєднатися до санкційної політики проти Лівії у 1978 р. та Ірану у 1979 р. У результаті переговорів країнам-членам вдалося лише прийняти резолюцію, в якій засуджувалося захоплення заручників у Тегерані, проте спільного рішення по санкціям так і не було прийнято. Така ситуація пояснювалася тим, що держави-члени при обговоренні пакету санкцій проти Лівії та Ірану посилались на положення ст. 224 Договору про заснування Європейського Співтовариства, якою прямо дозволялось країнам-учасникам відхилятися від загальної зовнішньоторговельної політики з метою дотримання інших міжнародних зобов'язань. Тож, питання підтримки політики ембарго США з боку європейських держав, за відсутності зобов'язуючих документів по санкціям, було поставлено у пряму залежність від партикулярних національних інтересів держав-членів Європейського Співтовариства. Даний підхід до реалізації політики санкцій національними державами-учасниками Співтовариства у подальшому в академічних колах отримав назву «родезійська доктрина» [13].

Чергова спроба переоцінки Європейським Співтовариством механізму із реалізації санкційної політики пов'язується із підписанням Лондонської доповіді 13 жовтня 1981 р. Лондонська доповідь 1981 р. упорядкувала інституційний механізм реагування Європейського Співтовариства на міжнародні кризи через екстрене скликання Політичного комітету чи міністрів держав-учасниць у 48-годинний термін (п. 13) [14]. Утворена платформа була взята на озброєння вже два місяці потому при обговоренні першого пакету міжнародних санкцій проти Радянського Союзу у відповідь на події у Польщі, а у 1982 р. дозволила вчасно зреагувати на агресію Аргентини і запровадити проти неї ембарго на поставки озброєнь.

Заснування ЄС СЗБП Маастрихтським договором 1993 р. дозволило зміцнити колективні зусилля країн-членів при реалізації санкційних заходів. Правовою основою втілення нової дипломатичної практики застосування санкцій стали положення ст. 301 Договору про заснування Європейського Співтовариства (колишня ст. 228 а), де зазначається: «Якщо у спільних позиціях чи в спільних діях, прийнятих згідно з положеннями Договору про Європейський Союз про СЗБП, передбачені кроки з боку Співтовариства щодо розриву чи обмеження, повністю або частково, економічних відносин з однією чи більше третіми країнами, Рада вживає необхідних нагальних заходів. Рада діє на підставі рішення, прийнятого кваліфікованою більшістю і на пропозицію від Комісії» [15].

ЄС, наслідуючи практику РБ ООН щодо застосування санкцій для міжнародного регулювання, у межах СЗБП значно розширив перелік умов до їх застосування, адже відповідно до ст. 39 Статуту ООН міжнародні санкції можуть накладатися лише у разі виникнення загрози миру, порушення миру чи здійснення акту агресії, у той час як санкції ЄС можуть застосуватися для захисту прав людини, підтримки демократії, стимулювання ринкових перетворень у країнах третього світу, захисту інтересів європейського бізнесу тощо [16]. На думку, А. В. де Вре та Х. Хазельзета, ключовими факторами, що спонукали ЄС до розробки власного механізму політики санкцій стали: по-перше, прагнення уникнути ризику відмінної реалізації санкційних заходів державами-членами, що могло б негативно відбитися на функціонуванні Європейського Союзу; по-друге, міжнародні санкції набагато швидше впроваджуються у життя і є ефективнішими, якщо вони узгоджені всіма членами ЄС, регламентуються наднаціональним європейським законодавством [17]. Як зазначає Й. Кройтц, держави-члени ЄС прагнули мінімізувати загрозу варіативного політичного тлумачення санкційних заходів для підвищення їх ефективності [18].

У 1993 р. з перетворенням санкцій (обмежувальних заходів) в інструмент СЗБП ЄС, контроль за виконанням рішень по санкційній політиці переходив у компетенцію Європей-

ської Комісії, за винятком випадків з ембарго на поставки озброєнь та обмежень на пересування, що залишилися під контролем суверенних країн, що у подальшому було закріплено й Ніццьким договором. Така передача повноважень Європейській Комісії відбулась на основі ст. 27 Договору про заснування ЄС, що визначає дану структуру як головний виконавчий орган ЄС, що стосується питань реалізації СЗБП [19]. Тож, Генеральний директорат Європейської Комісії з питань зовнішніх зносин отримав такі функції у царині здійснення санкційних заходів: координація діяльності Комісії з іншими європейськими інститутами при реалізації міжнародних санкцій у рамках СЗБП; підготовка необхідних нормативних документів відповідно до Договору про заснування ЄС; підготовка для Європейської Комісії документів з реалізації Директив Ради ЄС по застосуванню санкцій; проведення моніторингу за виконанням державами-членами рішень Ради ЄС по санкційним заходам. До того ж, Європейська Комісія зобов'язувалася на своєму офіційному сайті розмішувати інформацію щодо здійснюваних ЄС санкційних заходів як інструменту СЗБП, проводити оновлення матеріалу відповідно до поточної ситуації. При цьому слід вказати, що реалізація економічних санкцій ЄС частково входила й до обов'язків Генерального директорату з питань торгівлі, наприклад у рамках Кімберлійського процесу (міжнародна ініціативна робоча група, що бореться з обігом необроблених алмазів з конфліктних регіонів, що є основним інструментом фінансування учасників конфлікту). До компетенції Європейської Комісії було віднесено й інформування громадян та установи Євросоюзу відносно здійснюваних організацією фінансових санкцій.

В перші роки ведення європейської СЗБП економічні і фінансові санкції, ухвалені на її базі, здійснювалися виходячи із принципу «спільних зовнішньополітичних інтересів». Єдиний виняток становили санкційні заходи проти Китаю, прийняті ще у 1989 р. [20].

У другій половині 1990-х рр. під впливом міжнародних реалій, а особливо у світлі подій на Балканах ЄС піддав переоцінці механізм застосування санкційних заходів. Аналізуючи досвід своєї політики санкцій у вирішенні

Балканської кризи та Близькосхідного урегулювання, країни ЄС дійшли висновку, що навіть при досягненні політичного консенсусу, санкційні заходи виявилися недостатньо ефективними через непрозору процедуру прийняття рішень, що затягувало його реалізацію Єврокомісією, а також через вкрай важкі гуманітарні наслідки їх застосування. Останнє підштовхнуло держави ЄС відмовитися від запровадження всеохоплюючих санкцій і приступити до розробки концепції так званих «цільових санкцій».

Крім того, за висновками Європейської Комісії, лише застосування фінансових та економічних санкцій ЄС могло бути визнане як оптимальне та достатньо ефективне», вони спроможні «досягнути цілі швидко і однозначно» [21].

У відповідь на критичні умовиводи Європейської Комісії в червні 1998 р. Євросоюз прийняв Кодекс поведінки ЄС щодо експорту зброї, в якому викладалося вісім критеріїв, згідно з якими держави ЄС ухвалюють рішення про експорт зброї чи навпаки приймають рішення про його заборону/обмеження. Серед них називались такі: 1) дотримання міжнародних зобов'язань державами-членами, у тому числі у рамках політики ембарго ООН, ОБСЄ, договорів з нерозповсюдження ЗМЗ; 2) повага до прав людини з боку держави призначення; 3) внутрішня ситуація в державі призначення, наявність в ній конфліктів, у тому числі збройних. Як вказувалося в документі: «Держави-члени заборонятимуть експорт, який провокуватиме чи продовжуватиме збройні конфлікти або нарощуватиме існуючу напругу» [22]; 4) збереження регіонального миру, безпеки і стабільності. Держави-члени здійснюватимуть ембарго у разі наявності загрози використання експортованих озброєнь проти держави чи агресивного зазіхання на територію іншої країни. У випадку встановлення цього виклику, держави-члени братимуть до уваги такі обставини: наявність чи ймовірність виникнення збройного конфлікту між реципієнтом та іншою країною; територіальні претензії проти сусідньої держави, які реципієнт у минулому прагнув задовольнити силовим способом; ризик використання реципієнтом озброєнь у цілях, інших від зміцнення його національної безпеки та

оборони; ймовірність використання озброєнь у ворожих для регіональної стабільності цілей; 5) національна безпека держав-членів і країн, що входять у зону їх відповідальності, так само як дружніх держав і союзників. Даний критерій означає, що при ухваленні рішення про обмеження/заборону поставок озброєнь ЄС враховуватиме: потенційний вплив передбачуваного експорту на інтереси у сфері безпеки та оборони держав-членів, дружніх та союзних країн; небезпеку використання експортованої зброї проти збройних сил держав-членів, дружніх держав та союзників; ризик створення аналогів чи нецільових поставок технологій; 6) поведінка держави-покупця озброєнь в питанні поваги до міжнародного співтовариства, її ставлення до тероризму, природи формування альянсів і поваги до міжнародних зобов'язань. Даний критерій має на увазі, що держави-члени враховуватимуть: чи реципієнт підтримує, сприяє тероризму, організованій злочинності; чи використовує держава-покупець зброю при врегулюванні конфліктів, у тому числі міжнародних; дотримання державою-покупцем режимів нерозповсюдження ЗМЗ, контролю за озброєнням і роззброєнням; 7) ймовірний ризик небажаної передачі покупцем озброєнь, його реекспорту. Це означає, що держави-члени оцінюватимуть: оборонні і безпекові інтереси держави-реципієнта, включаючи її залучення до миротворчої діяльності ООН; технічні можливості покупця використовувати військове обладнання; потенціал держави-покупця здійснювати ефективний контроль за експортом озброєнь; небезпеку передачі озброєнь терористичним організаціям; 8) узгодженість експорту озброєнь з рівнем технічного та економічного розвитку держави-реципієнта, звертаючи увагу на той факт, що її потреби в безпековій та оборонній сферах не повинні задовольнятися за рахунок нагальних соціально-економічних і гуманітарних потреб [23].

Набуття чинності Маастрихтського договору ознаменувало перегляд засад політики санкцій ЄС по відношенню до третіх країн. Так, 23 червня 2000 р. Договір Котону замінив Ломейські угоди (1975 р., 1980 р., 1984 р., 1989 р.), що визначали засади санкційної політики

держав ЄЕС відносно країн АКТ. В свою чергу, дія санкційного механізму ЄС по відношенню до держав АКТ ґрунтується на принципі обумовленості економічних відносин, надання допомоги політичним розвитком, що закріплено ст. 2, 8, 9, 95 і 96 Договору Котону [24].

Імплементация санкційних заходів здійснюється Європейським фондом розвитку (ЄФР), а також через функціонування таких механізмів, які у рамках Договору Котону фінансуються ЄФР: інструменту співпраці в області розвитку, інструменту стабільності, європейського інструменту з демократії і прав людини, інструменту з надання гуманітарної допомоги. ЄФР, через який Європейський Союз фінансує програми у рамках Договору Котону, поповнюється не через бюджет ЄС, а безпосередньо державами-учасницями [25].

Варто вказати, що механізм підтримки демократії у світі, забезпечення поваги основних прав і свобод громадян, верховенства права через санкційну політику закладений в різноманітних європейських інструментах партнерства і сусідства. Наприклад, укладання угод з економічного партнерства для груп регіональних держав АКТ (програма ЕРА, більш відома як ініціатива «Все, окрім зброї») також підпорядковується цілям СЗБП ЄС у сфері підтримки демократії та забезпечення прав людини. У рамках розвитку партнерства Європейського Союзу з найбільш біднішими країнами світу з 2007 р. запущено механізм надання Централізованої системи преференцій (ЦСП), що також встановлює тісний зв'язок між становищем по правам людини та отриманням/або скасуванням фінансової підтримки з боку ЄС [26].

Інструмент співпраці в області розвитку (DCI), що є рамковим документом, котрий визначає умови надання допомоги з боку Євросоюзу країнам Південної Африки і державам, що розвиваються поза Договору Котону та Інструменту європейського сусідства і партнерства за п'ятьма цільовими програмами: безпека продуктів харчування; охорона навколишнього середовища і стійкий розвиток природних ресурсів, включаючи енергетику; міграційна політика; інвестиції в людські ресурси; підтримка місцевого самоврядування і неурядових організацій в процесах розвитку у

декларативній частині вказує на те, що «політичне середовище, яке гарантує мир і стабільність, повагу прав людини, основні свободи, демократичні принципи, верховенство права, належне врядування» є обов'язковою умовою розвитку довгострокового партнерства» [27] з ЄС, отримання від нього допомоги.

На політику санкцій ЄС, особливо у контексті підвищення її ефективності, наприкінці 1990-х на початку 2000-х рр. вплинули підсумки міжнародних конференцій, присвячених реформуванню інституту санкцій ООН, а також перегляду односторонньої санкційної політики, насамперед, Сполучених Штатів. Такими зустрічами стали Інтерлакенський (1998/1999 рр.), Бонн-Берлінський (1999/2000 рр.) та Стокгольмський (2003 р.) процеси. Результати роботи даних міжнародних конференцій націлили європейську спільноту на реформування санкційного механізму Євросоюзу за трьома напрямками: по-перше, розробку політичної концепції реалізації санкційних заходів у системі ЄС; по-друге, визначення структур, відповідальних за формування і реалізацію санкційної політики, чітке встановлення і розподіл їх повноважень; по-третє, створення інституту моніторингу і планування при здійсненні санкційних заходів ЄС [28].

Отже, враховуючи результати роботи трьох міжнародних процесів з удосконалення санкційної політики 8 грудня 2003 р. Рада ЄС представила «Рекомендації із застосування санкцій» [29], документ на базі якого ЄС сформував єдиний список цільових країн, проти яких застосовувалась політика санкцій та розмістив його на своєму офіційному сайті у березні 2004 р. «Рекомендації із застосування санкцій» 2003 р. вказували, що Європейський Союз реалізовуватиме санкційну політику виходячи із цілей СЗБП, перерахованих в ст. 11 Договору про ЄС.

У Лісабонському договорі, який вніс корективи у низку засновницьких документів ЄС, положення ст. 301 Договору про заснування Європейського Співтовариства було відбито в ст. 215, в якій йдеться: 1. «Якщо рішення, прийняте відповідно до глави 2 розділу V Договору про Європейський Союз, яке передбачає переривання або скорочення, часткове або

повне, економічних і фінансових відносин з однією або кількома третіми країнами, Рада, діючи кваліфікованою більшістю, за спільною пропозицією Верховного представника ЄС з питань зовнішньої політики і політики безпеки та Комісії, ухвалює необхідні заходи. Вона інформує Європейський парламент з цього приводу. 2. Якщо рішення приймається відповідно до глави 2 розділу V Договору про Європейський Союз, Рада може ухвалити санкційні заходи за процедурою, описаною в пункті 1, проти юридичних осіб, груп або недержавних суб'єктів. 3. Акти, ухвалені із посиланням на дану статтю, включають необхідні положення про правові гарантії» [30].

Лісабонський документ скорегував інституційний механізм ЄС з реалізації санкційної політики, що пов'язано, насамперед, із структурними змінами здійснення СЗБП Європейського Союзу. Так, основною інституцією ЄС, що відповідає за реалізацію СЗБП, а значить і такого її інструменту як міжнародні санкції, є Рада ЄС, або Рада Міністрів. Відповідно до змін, внесених Лісабонським договором, Рада ЄС сприяє узгодженості зовнішніх політик Європейського Союзу стосовно їх відповідності загальним цілям зовнішньої політики та організовує СЗБП на базі загальних настанов та стратегічних напрямів, визначених Європейською Радою. Відповідно до нових змін створюється Рада із зовнішніх відносин, що забезпечує єдність, ефективність і послідовність дій ЄС у сфері СЗБП, котра на такій підставі набуває повноважень в реалізації санкційної політики Євросоюзу.

Список використаних джерел

1. Kreutz J. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions Policy of EU 1981–2004* / J. Kreutz. — Bonn : Bonn Center for Conversion, 2005. — P. 9.
2. Portela C. *EU Sanctions and Foreign Policy. When and why do they work?* / C. Portela. — London : Routledge, 2010. — 206 p.
3. Ginsberg R. *The EU in International Politics: Baptism by Fire* / R. Ginsberg. — Lanham : Littlefield, 2001. — P. 49.
4. Ibid.
5. Wallensteen P., Staibano C. *International Sanctions: Lessons from the 1990s* / A. De Vries, H. Hazelzet (ed.). — New York : Frank Cass, 2005. — P. 96.
6. Tsoukalis L. *Looking into the Crystal Ball in L Tsoukalis* (ed.), *The European Community, Past, Present and Future*. Oxford : Blackwell, 1983. — PP. 229–235.
7. Paasavirta E., Rosas A. *Sanctions, Countermeasures and Related Actions in the External Relations of the*

- EU: a Search for Legal Frameworks* / E. Paasavirta, A. Rosas: The Hague, 2002. — P. 57.
8. Hanlon J., Omond R. *The Sanctions Handbook* / J. Hanlon, R. Omond. — Harmondsworth: Penguin Books, 1987. — 231 p.
  9. Седляр Ю. Санкції у зовнішній політиці Великобританії / Ю. Седляр // *Наукові праці: Науково-методичний журнал*. — Т. 149. — Вип. 137. Серія: Політологія. — Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. — С. 127.
  10. Portela C. *EU Sanctions and Foreign Policy. When and why do they work?* / C. Portela. — London: Routledge, 2010. — PP. 25–26.
  11. Smith K. *The Use of Political Conditionality in the EU's Relations with Third Countries: How Effective?* / K. Smith // *SPS Working Paper*. — 1997. — № 7. — San Domenico di Fiesole: EUI. — PP. 1–37.
  12. Portela C. *EU Sanctions and Foreign Policy. When and why do they work?* / C. Portela. — London: Routledge, 2010. — PP. 25–27.
  13. Ibid. — P. 23
  14. *Report on European Political Cooperation*. — 1981. — 13 October [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.cvce.eu/content/publication/2002/1/18/869a63a6-4c28-4e42-8c41-efd2415cd7dc/publishable_en.pdf.
  15. *Договір про заснування Європейського Співтовариства* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://eu-directory.ru/index.php?act=show&doc_id=1&id=74.
  16. Wallensteen P., Staibano C. *International Sanctions: Lessons from the 1990s* / A. De Vries, H. Hazelzet (ed.). — New York: Frank Cass, 2005. — P. 96.
  17. Ibid. — P. 98.
  18. Kreutz J. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions Policy of EU 1981–2004* / J. Kreutz. — Bonn: Bonn Center for Conversion, 2005. — PP. 11–12.
  19. *Європейський Союз: Консолідовані договори. Договір про Європейський Союз* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/06_consult_uk.pdf.
  20. Седляр Ю. *Імперативи санкційної політики ЄС щодо Китаю // Досягнення соціально-гуманітарних наук в сучасній Україні: Матеріали всеукраїнської наукової конференції* / Ю. Седляр ; Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара. — Дніпропетровськ : ТОВ Інновація, 2011. — С. 251–255.
  21. *Commission of the European Communities, Commission Communication on Conflict Prevention*. — Brussels. 2000. — 11 April.
  22. *Council of the European Union, EU Code of Conduct on Arms Exports*. — Brussels. — 1998. - 8 June. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/08675r2en8.pdf>.
  23. Ibid.
  24. *L'accord de Cotonou, Cotonou, 23 juin, 2000* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.acp.int/fr/cotonou.htm.
  25. *Партнерство ЄС/ООН по гендерному рівенству в целях демократии и мира / EC/UN Partnership on Gender Equality for Development and Peace*. — С. 10.
  26. Crozet M. *La fin des accords de Lome* / M. Crozet // *Afrique contemporaine*. — 2000. — 1er trimestre. — № 193. — P. 95.
  27. *Партнерство ЄС/ООН по гендерному рівенству в целях демократии и мира / EC/UN Partnership on Gender Equality for Development and Peace*. — С. 3.

28. Wallensteen P., Staibano C. *International Sanctions: Lessons from the 1990s* / A. De Vries, H. Hazelzet (ed.). — New York: Frank Cass, 2005. — P. 95.
29. Council of the EU. *Guidelines on Implementation and Evolution of Restrictive Measures (Sanctions) in the Framework of the EU Common Foreign and Security Policy* 15579/03 / 8 December 2003 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/03/st15/st15579.en03.pdf>.
30. Portela C. *EU Sanctions and Foreign Policy. When and why do they work?* / C. Portela. — London: Routledge, 2010. — P. 25.

YULIJA SEDLIAR

Mykolaiv

THE FORMATION OF THE EU SANCTIONS INSTITUTIONS (1945–2009)

Institutions of the European Union (EU), authorized to define and implement international sanctions under the Common Foreign and Security Policy (CFSP), are highlighted; it's determined that the EU sanctions institutions, responsible for sanctions provision, are outlined in the constitutional documents of the EU. Above all, it's underscored that the EU institutions' reforming under the Lisbon Treaty did not have essential effect on the decision-making process tackling the EU sanctions policy and its efficiency.

Key words: sanctions policy, institutions of the EU, Common Foreign and Security Policy, Lisbon Treaty.

ЮЛИЯ СЕДЛЯР

г. Николаев

ФОРМИРОВАНИЕ ИНСТИТУЦИОННОГО МЕХАНИЗМА ЕС ПО РЕАЛИЗАЦИИ ПОЛИТИКИ САНКЦИЙ (1945–2009 гг.)

Охарактеризованы институты Европейского Союза (ЕС) по реализации международных санкций как инструмента общей внешней политики и политики безопасности ЕС; установлено, что институты ЕС, обеспечивающие реализацию санкций, определены в официальных документах ЕС. Подчеркивается, что реформирование институтов ЕС в соответствии с Лиссабонским договором существенно не повлияло на процесс принятия решений по политике санкций организации.

Ключевые слова: политика санкций, институты ЕС, общая внешняя политика и политика безопасности, Лиссабонский договор.

Стаття надійшла до редколегії 22.11.2016